

УДК 639.1.05(477.87)

АНАЛІЗ ВЕДЕННЯ МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ДП «РАХІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ДОСЛІДНЕ ГОСПОДАРСТВО»

ANALYSIS OF GAME MANAGEMENT IN CONDITIONS OF THE STATE ENTERPRISE “RAKHIV RESEARCH FORESTRY”

Потіш Л.А., Никірка М.В

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», кафедра лісівництва, м.Ужгород, e-mail:

ludvig.potish@uzhnu.edu.ua

У статті наведено інформацію про мисливську фауну в угіддях ДП «Рахівське лісове дослідне господарство» в розрізі двох користувачів, громадських організацій ТМР «Грінвуд» та ТМР «Говерла». Проаналізовано динаміку чисельності основних видів. Звертає увагу на себе низький клас бонітету по оленю, козулі та кабану. Незначні коливання чисельності за останні три роки вказує на необхідність проведення детального аналізу стану мисливських угідь і подальшої корекції біотехнії.

Вступ. Концепція ефективного ведення мисливського господарства потребує критичного аналізу поголів'я дичини, управління популяціями мисливських звірів, надходжень від експлуатації мисливських ресурсів, рентабельності мисливських господарств та ін. [1]. Аналіз мисливсько-господарської діяльності є актуальним для кожного лісгосподарського підприємства, зокрема й у ДП «Рахівське лісове дослідне господарство».

Мета дослідження полягає в аналізі стану ведення мисливського господарства, особливостей динаміки і добування основних видів мисливських звірів в угіддях ДП «Рахівське лісове дослідне господарство».

Аналіз сучасного стану ведення мисливського господарства і тенденцій у динаміці чисельності основних видів мисливської фауни у різних областях України, які ґрунтуються, зокрема і на матеріалах статистичної звітності, здійснювали чимало дослідників [2-3].

З 80-х років ХХ століття Закарпатська область є предметом досліджень у аспекті мисливської фауни [16-18]. Дослідники висвітлюють питання збагачення мисливської фауни, інформацію про мисливську фауну та відомості про добування. Початок ХХІ століття характерний більшою увагою вчених Заходу України до питань мисливського господарства [4-5]

Фактичні можливості більшості, особливо громадських, господарств знецінюються через негативну дію низки факторів впливу, які мають, в основному, антропогенний (незаконні полювання, урбанізація кращих мисливських територій, низький рівень ведення мисливського

господарства) та біотичний (засилля хижаків – вовків, бродячих собак та котів, воронових) характер [6].

В мисливських угіддях ДП «Рахівське лісове дослідне господарство» господарство ведуть дві громадські організації: РТМР "Говерла" та ТМР "Грінвуд".

Методика досліджень. Для аналізу використовувалися «Проекти організації...», користувачів мисливських угідь, виконані “Ірпінь” в 2010 році для РТМР "Говерла" та в 2009 році, для ТМР "Грінвуд". Нами використовувалися також відомості ЗТП «Мисливство» за 2015-2017 рр. та відомості про біотехнічні заходи та охорону мисливських угідь користувачів. Лісорослинні умови використанні згідно матеріалів лісовпорядкування. Також було вибірково прийнято участь у ревізії стану біотехспоруд на території мисливських угідь громадської організації РТМР "Говерла".

Результати досліджень. Державне підприємство «Рахівське лісове дослідне господарство (далі лісгосп) розташоване в східній частині Закарпатської області на території Рахівського адміністративного району, загальною площею - 40818 га. Мисливські угіддя складають 37322 га.

Згідно лісорослинного районування територія лісгоспу відноситься до лісорослинної зони Українських Карпат, по лісгосподарському районуванню – до Гірськокарпатського округу, району буково-ялицево-ялинових лісів [7]

Клімат району розташування лісгоспу помірно-континентальний, вологий – у гірському лісовому поясі і помірно-теплий вологий у долині р. Тиса. В залежності від висоти над рівнем моря, експозиції схилів, складного рельєфу, даний район відрізняється особливостями мікрокліматів. Розподіл температури повітря складний і залежить від вертикальної зональності і особливостей рельєфу. В горах спостерігається пониження температури з підняттям вверх на кожні 100 м н.р.м. в середньому за рік на 0,7-0,8 °С. Кількість опадів збільшується на 70 мм на кожні 100 м н.р.м., причому ця закономірність більш помітна влітку. На висоті 1200-1300 м проходить річна ізотерма +5 °С, яку прийнято рахувати природною межею зростання бука.

Територія лісгоспу за характером рельєфу являє собою гірську систему Українських Карпат, яка представлена схилами різних експозицій і стрімкості. Лісгосп розташований у найбільш високогірній частині Українських Карпат.

Територія лісгоспу розділена вузькими долинами річок Чорної і Білої Тиси на три гірських масиви: Свидовець, Черногора, Мараморош. Від гірського масиву Свидовець на територію лісгоспу заходять тільки східні схили хребта Камінного, які прилягають до річок Тиса і Чорна Тиса на території Квасівського лісництва.

За геологічною будовою територія лісгоспу відноситься до району Карпатського фліша, який складається із шарів піщаників і глинистих сланців третинного (міоценового) періоду, які чергуються між собою.

Найбільш розповсюдженими типами ґрунтів є бурі гірсько-лісові, суглинисті, різної потужності із значним вмістом щебеню піску і каменю. Інші типи ґрунтів представлені окремими невеликими ділянками

Головним показником рівня ведення мисливського господарства є чисельність мисливської фауни. Тому, щорічно перед початком мисливського сезону необхідно проводити передсезонний облік диких тварин, в залежності від фактичної чисельності поголів'я, уточнювати і регулювати норми вилучення по видах в межах допустимих норм.

Важливим для мисливського господарства є дані про об'єктивну чисельність мисливських видів диких тварин. Облікові роботи є обов'язковими для користувачів мисливських угідь. Завдяки обліковим даним встановлюються норми відстрілу у господарстві та його частинах, вирішується питання про необхідність повної або часткової заборони промислу якогось виду тварин, тощо.

Основними видами мисливської фауни на території мисливських угідь ДП «Рахівське лісове дослідне господарство» є: олень благородний (*Cervus elaphus* L.), козуля європейська (*Capreolus capreolus* L.), кабан (*Sus scrofa* L.), заєць-русак (*Lepus europaeus* Pallas), ведмідь бурій (*Ursus arctos* L.), рись (*Lynx lynx* L.), вовк (*Canis lupus* L.), лисиця (*Vulpes vulpes* L.), куниця лісова (*Martes martes* L.), борсук європейський (*Meles meles* L.), видра (*Lutra lutra* Br.), норка європейська (*Mustela lutreola* L.), тхір лісовий (*Mustela putorius* L.), кіт лісовий (*Felis silvestris* S.), білка звичайна (*Sciurus vulgaris* L.), глухар (*Tetrao urogallus* L.), рябчик (*Tetrastes bonasia* L.), тетерук (*Tetrao urogalus* R.). Експлуатують такі види мисливської фауни: олень благородний, козуля, кабан, заєць-русак.

Згідно з формою 2ТП «Мисливство», при аналізі чисельності основних видів мисливських тварин в угіддях, наданих у користування для ведення мисливського господарства, зростає (табл.1).

Враховуючи опрацьовані статистичні показники динаміки та структури популяції мисливської фауни слід сказати, що порівняно з 2015 роком у РТМР "Говерла" чисельність козулі зросла на 8 %, кабана на 20,6 %, зайця-русака зменшилась на 4,2 %, а чисельність оленя благородного не змінилась; у ТМР "Грінвуд" чисельність оленя благородного зросла на 12,3%, козулі – 49,6 %, чисельність кабана – зменшилась на 23,5 %, а зайця-русака залишилась без змін.

Таблиця 1

Динаміка чисельності основних видів мисливської фауни (згідно відомості 2 ТП Мисливство)

Користувачі мисливських угідь	Роки	Площа охоплена облік (тис.га)	Основні види мисливських тварин							
			Олень благородний		Козуля		Кабан		Заєць-русак	
			чисел.	добуто	чисел.	добуто	чисел.	добуто	чисел.	добуто
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
РТМР "Говерла"	2015	17,7	217	6	475	5	203	33	1067	41
	2016		220	5	495	5	213	32	1017	35
	2017		217	4	513	14	245	14	1022	45
ТМР "Грінвуд"	2015	19,5	128	1	133	0	68	0	138	0
	2016		144	4	194	0	57	0	141	0
	2017		144	7	199	2	52	4	138	0

Варто звернути увагу на графіки динаміки чисельності та добування видів мисливської фауни у підприємстві (Рис.1-4).

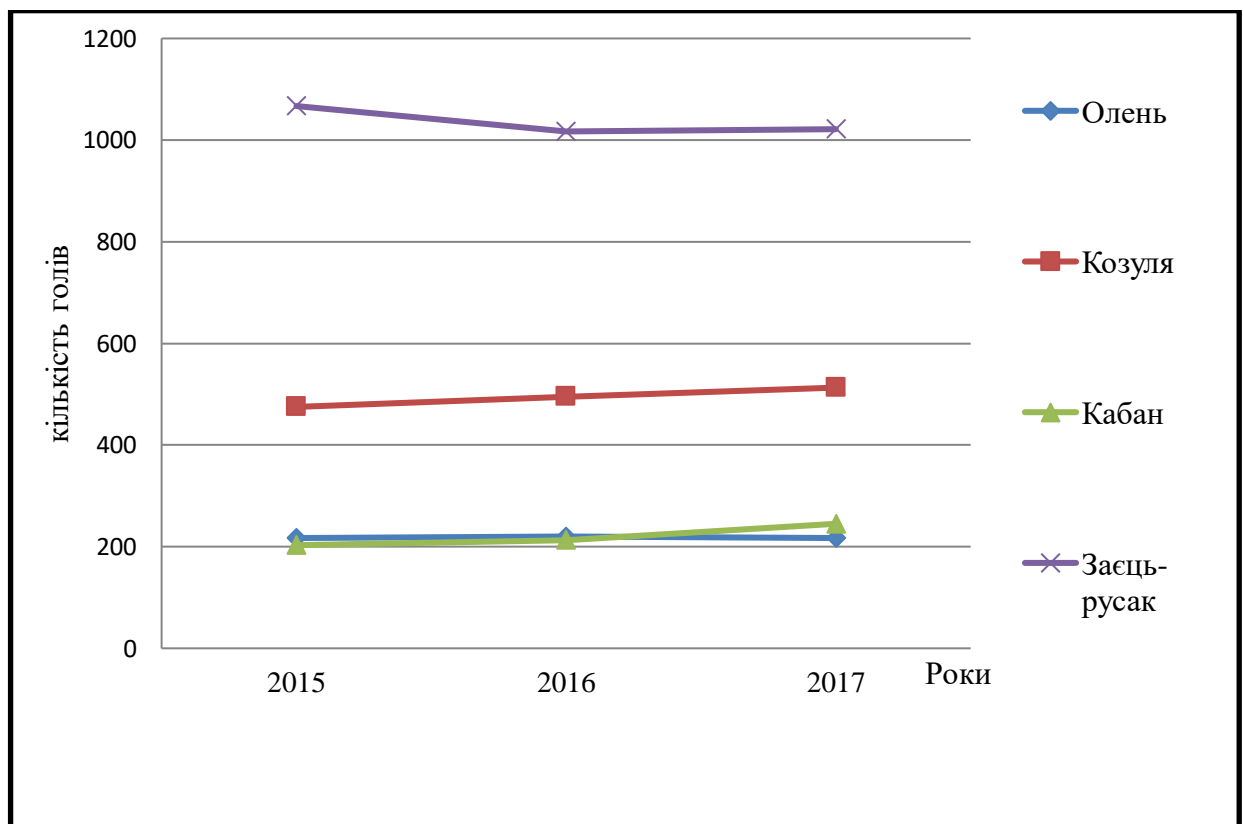

Рис.1 Динаміка чисельності основних видів в мисливських угіддях РТМР "Говерла" в ДП «Рахівське лісове дослідне господарство»

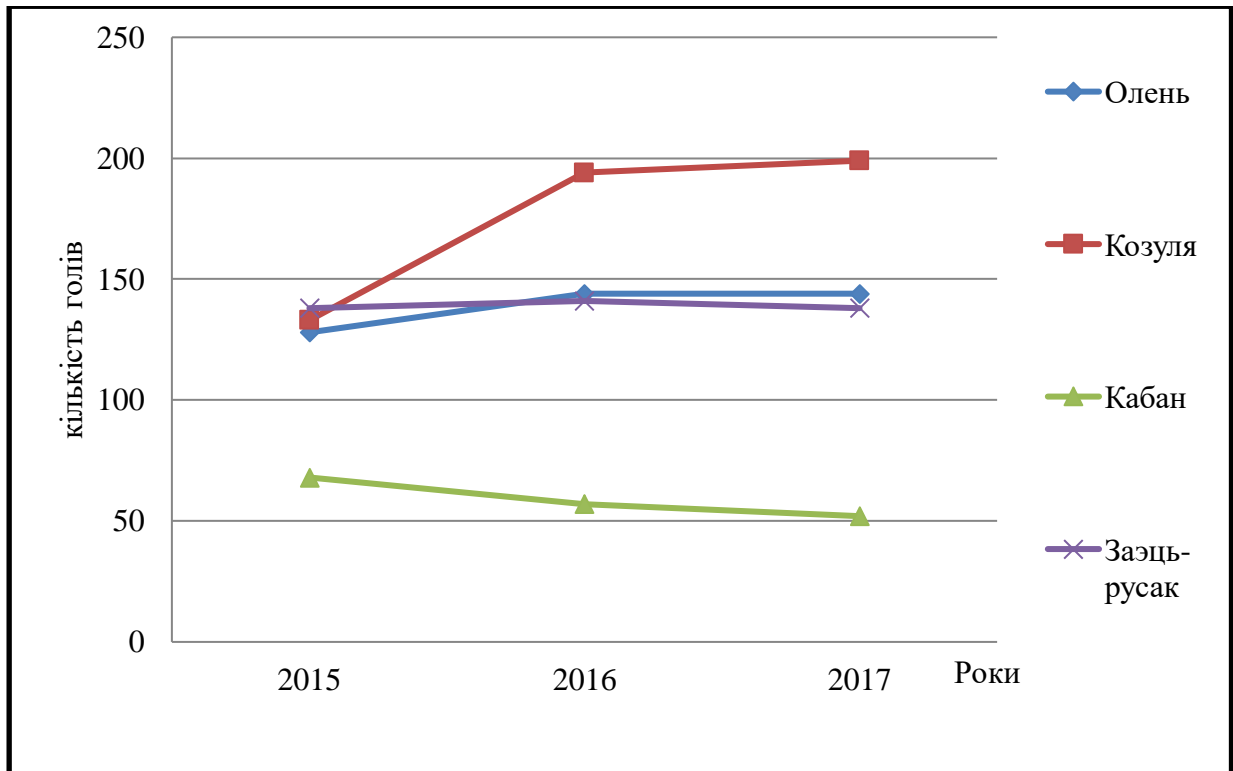

Рис.2 Динаміка чисельності основних видів в мисливських угіддях ТМР "Грінвуд" в ДП «Рахівське лісове дослідне господарство»

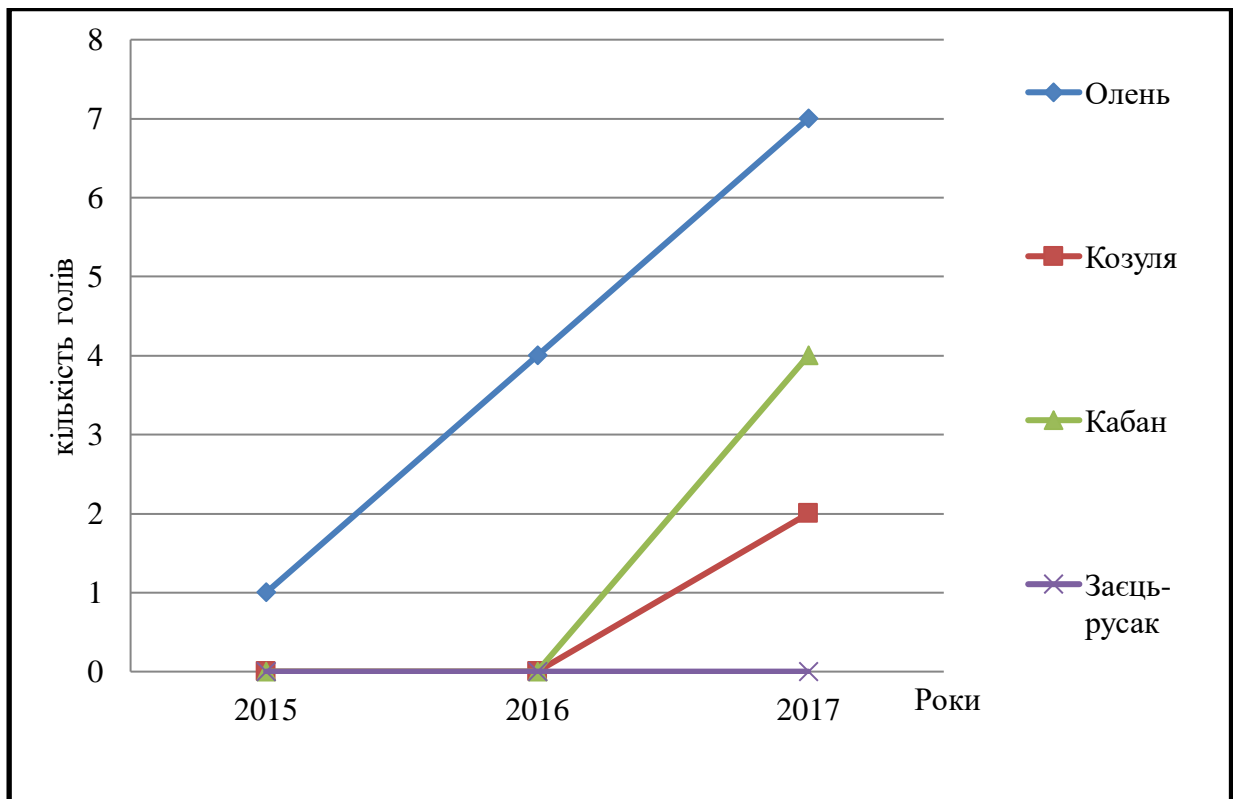

Рис.3 Добування основних видів в мисливських угіддях РТМР "Говерла" в ДП «Рахівське лісове дослідне господарство»

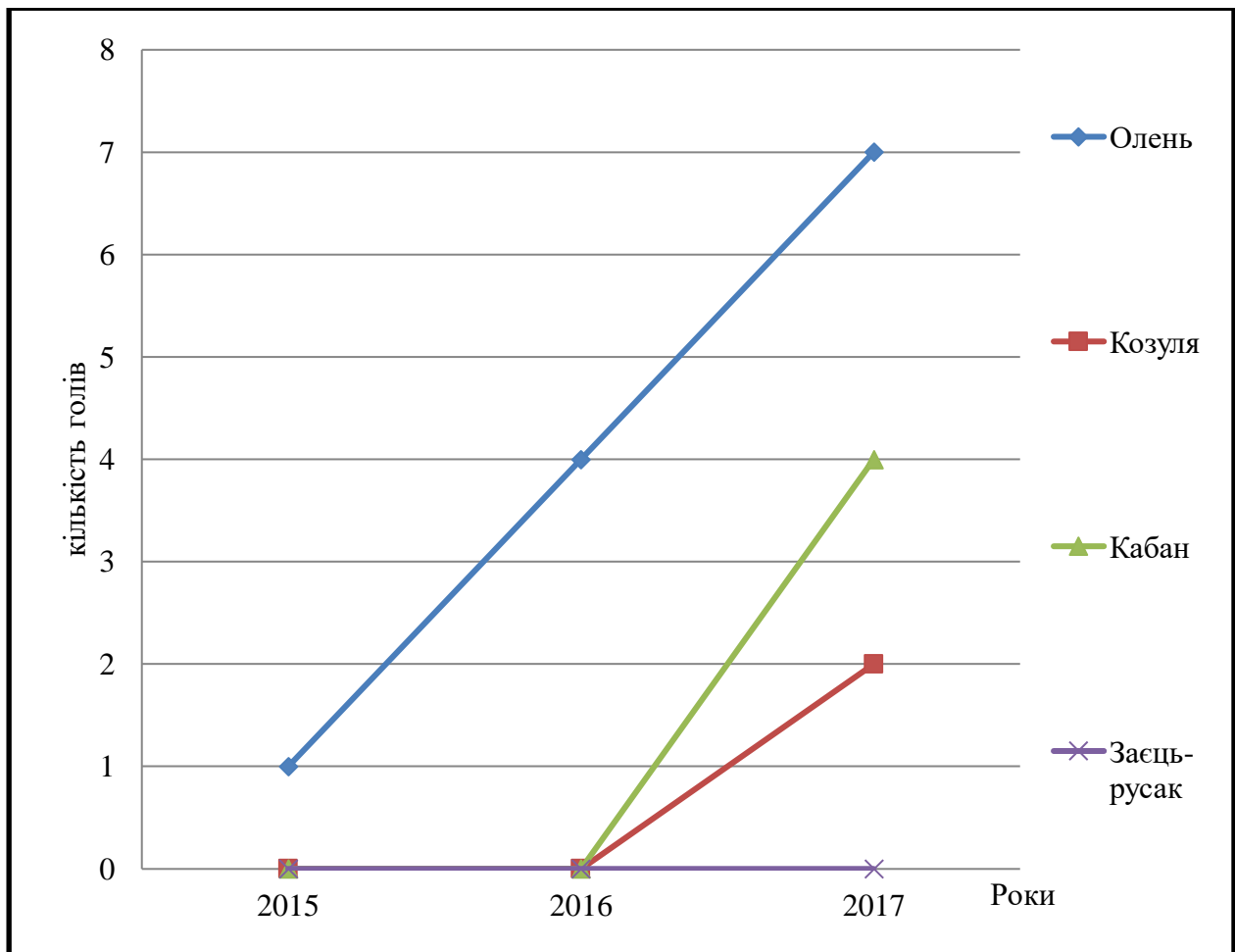

Рис.4 Добування основних видів в мисливських угіддях ТМР "Грінвуд" в ДП «Рахівське лісове дослідне господарство»

При проведенні добування оленя благородного варто враховувати, передусім, статеве та вікове співвідношення популяції цього виду. Вилучення однорічок повинно становити до 50 %, середньовікових 20 %, старих 30 % – від загальної чисельності популяції. Оптимальний варіант статевого співвідношення необхідно дотримувати 1♂:2♀[10].

При полюванні на козулю треба виходити з європейського досвіду управління популяціями, який полягає у селекційному відстрілі тварин. Найкращі біотопи, а в умовах «Рахівське лісове дослідне господарство» це невеликі за площею лісові масиви та облісені урочища [10].

При полюванні на кабана, треба враховувати, що це досить плодюча тварина, і при проведенні полювань необхідно дотримуватись рекомендованих норм вилучення: однорічки – 70 %, середньовікові – 10 %, старі 20 %. Оптимальний варіант статевого співвідношення 1♂:2♀[10].

Заєць-русак відрізняється дуже високим репродуктивним потенціалом. Основними чинниками, які негативно впливають на динаміку його чисельності є надмірне локальне

вилучення в процесі полювання через помилки при обліку чисельності, браконьєрство з допомогою петель чи відстрілу з "під фар" та хижацтво з боку лисиць і собак [10].

Впродовж 2017 року добуто 4 голів оленя благородного, козулі – 14, кабана – 14 та зайця-русака – 45, допустимий норматив добування для копитних тварин становить до 10%, хутрових звірів до 50%, пернатої дичини до 50%[11].

В ДП «Рахівське лісове дослідне господарство», цінність мисливських угідь для мисливської фауни є невисокою, особливо це стосується козулі, кабана і зайця-русака (табл.2).

Таблиця 2

Середні показники бонітетів для основних видів мисливської фауни в угіддях ДП «Рахівське лісове дослідне господарство»

Види мисливських тварин	Розрахунковий середній клас бонітету з точністю до сотих (0,01)
Олень	3,63
Козуля	3,75
Кабан	3,51
Заєць-русак	3,49

Як бачимо розрахунковий клас бонітету досить низький що відображається на добуванні, оленя благородного - 4 голови, козуль - 14, кабана - 14, зайця-русака – 45, є необхідність підвищення класу бонітету.

Клас бонітету підвищується на ділянках з природною ремізою-укриттям (густими заростями із підліскових порід та підросту під наметом лісу). Для кожної лісової формації визначається запас деревно-гілкового корму, який може бути використаний ратичними без нанесення шкоди лісонасадженням. Але, насправді, багато лісових площ звірі зовсім не відвідують, що пов'язано з лімітуючою дією антропогенного фактору. Нерегульований (нерідко – цілорічний) випас худоби з використанням вівчарських собак, масове збирання грибів унеможливають нормальні процеси народження та виховання молодняку більшості видів мисливських тварин. Ситуація ускладнюється ще однією проблемою – значним елімінаційним впливом хижаків, у першу чергу – вовків. За умови високої активності хижака та недостатнього контролю за чисельністю, вовки суттєво впливають на стан популяцій ратичних.

Висновки. Виходячи з того, що мисливсько-господарське значення для ДП «Рахівське ЛДГ» мають олень благородний, козуля, заєць-русак та кабан, біотехнічні заходи потрібно виконувати в більшій мірі саме для даних видів. Аналізуючи об'єм всіх видів робіт, заходів і витрат під час ведення мисливського господарства, можна визначити, що є необхідність

збільшення заготівлі грубих кормів та солі у мисливському господарстві немає. Натомість потрібно збільшити закупівлю зерна і зерновідходів та коренеплодів.

Найбільш чисельними видами є: заєць-русак 1160 голів, козуля європейська 712 голів, олень благородний 361 голів, кабана 297 голів;

В середньому добувається: оленя благородного 6 голів, козулі 5 голів, кабана 17 голів, зайця-русака 40 голів, що відповідає нормативам;

Середній клас бонітету в мисливських угіддях ДП «Рахівське ЛДГ» становить для оленя благородного 3,63; для козулі 3,75; для кабана 3,51; а для зайця русака 3,49; що вказує на необхідність інтенсифікації ведення мисливського господарства для підвищення класу бонітету.

Перелік використаних джерел

1. Хоєцький П.Б. Концепція розвитку мисливського господарства Західного регіону України / П.Б. Хоєцький. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2011. – С.12
2. Актуальні питання стану і ведення мисливського господарства в Україні та можливі напрями їх вирішення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fasu.nltu.edu.ua/index.php/nplanu/article/download/66/36/>
3. Панов Г. Динаміка ареалів та чисельності напівводних хутрових звірів в Україні в другій половині ХХ століття / Г. Панов // Вісник Львів. ун-ту. Серія біологічна. – 2002. – Вип. 30. – с. 119-132.
4. Рижак І. В. Напрями оптимізації мисливства західного регіону України / І. В. Рижак. – Львів, 1999.- 202 с.
5. Турянін І. І. Промислові звірі радянських Карпат / І. І. Турянін. – Ужгород, 1975. – 94 с.
6. Загороднюк І. Мисливська теріофауна України / І. Загороднюк, І. Дикий. – Львів, 2012. – с. 21-44.
7. Хоєцький П. Б. Лісомисливське господарство Закарпатського регіону / П. Б. Хоєцький. – Львів, 2012. – 40 с.
8. Особливості та перспективи розвитку мисливського господарства України у період реформування галузі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2006/16_3/47_Szejgas_16_3.pdf
9. Закон України «Про затвердження Інструкції про селекційний відстріл мисливських тварин»// "Голос України" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0413-14>
10. Настанова з упорядкування мисливських угідь / кол. авторів / Київ -2002. С.46

11. Економіко-статистичні аспекти ведення мисливського господарства в Житомирській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/121/pdf_24

Потиш Л.А., Ныкирка М.В. Анализ ведения охотничьего хозяйства в угодьях ГП «Раховское лесное опытное хозяйство»

Работа содержит сведения об организации охотничьего хозяйства на территории ГП «Раховское лесное опытное хозяйство». Приведена информация о численности и добычи охотничьих животных, биотехнических мероприятиях и охране охотничьих угодий.

Ключевые слова: динамика численности, охотничья фауна, биотехнические мероприятия, охрана охотничьих угодий.

Potish L.A., Nykirka M.V. Analysis of game management in conditions of the State Enterprise “Rakhiv Research Forestry”.

The work contain information about organization of game management on the territory of State Enterprise “Rakhiv Research Forestry”. The information about quantity of game animals extraction, biotechnical practices and conservation of hunting areas is given.

Key words: dynamics of hunting fauna quantity, biotechnical practices, conservation of hunting areas.

УДК 712.3(477)

**ОПТИМІЗАЦІЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ДОШКІЛЬНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В М. УЖГОРОД
OPTIMIZATION OF GREENERY OF THE PRESCHOOL EDUCATIONAL
ESTABLISHMENT TERRITORY IN UZHGOROD CITY**

Чепур С.С., Рішко Я.В.

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород,
svitlana.chepur@uzhnu.edu.ua*

Проведено дослідження озеленення дошкільних навчальних закладів в м. Ужгород. Проаналізовано видовий склад дерев і чагарників на території закладів, їх стан. Подано пропозиції щодо поліпшення озеленення ДНЗ.

Вступ. Сучасні дошкільні навчальні заклади впливають на формування світогляду дитини, забезпечують змістовне дозвілля підростаючого покоління, виховують фізичні,